

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 050310-Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: S/f (Muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizası)

İşçi proqram LDU-nun Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 14.09.2023-cü il qərarı ilə təsdiq edilmişdir (protokol№1)

Kodu: İPFS-B06

Tədris ili: III (2025-2026) Semestr: V

Tədris yükü cəmi: Cəmi 40 saat. Auditoriya saati 14 saat. (8 saat müəhazirə, 6 saat seminar)

Təhsilalma forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

İlmüəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi : Müəhazirə müəllimi: dosCəfərov Mayis Vəliməmməd oğlu, seminar müəllimi:

Sadıxova Reyhanə Rəfail qızı

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 22, 2 saylı tədris korpusu

Məsləhət günləri və saati: III-IV günlər saat 12⁰⁰-13⁰⁰

E-mail ünvanı: mayis1968@mail.ru

İltövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1.Muzeyşünaslıq. (Dərslik). Bakı, Mars-print, 2002.

2.Muzey işinə aid sənədlər toplusu. Bakı, İşiq, 1961.

3.Elifira Qrubanova. Apdin Əlizadə. Muzeylərdə elmi-tədqiqat işinin təşkili və metodikası fənni üzrə tədrisin Baloniya. təhsil sistemində uyğunlaşdırılması və tətbiqi. Dərslik.Bakı, Təknur. 2011. s.260

Əlavə ədəbiyyat

4.Azərbaycanda tarix-diyarşünaslıq muzeylərinin təşəkkülü və inkişaf tarixi. Bakı, Ziya-Nurlan, 2008.

5.Bəhrüz Kəngərli adına Naxçıvan Dövlət tarix-diyarşünaslıq muzeyi. Bakı, Azərneşr, 1967.

6.Quliyev H.A. Tarixi-etnoqrafik materialların diyarşünaslıq muzeylərinin ekspozisiyasında göstərilməsi haqqında. Azərbaycan Tarix Muzeyinin əsərləri, 1960, № 3.

7.Əmirxanov S.A. Muzey və məktəbli dünya görüşü. Bakı, Biznes Universiteti, 2001.

8.Əmirxanov S.A. muzey fəaliyyətində qarşılıqlı əlaqələr. Tədris-metodik vəsait. Bakı, 2002.

9.Paşayev N.A. Məktəbdə tarix-diyarşünaslıq işləri. Bakı, Azərneşr, 1967.

IVPrerekvizitlər: "Muzey əşyalarının atributikasının və ekspertizası" fənninin tədrisindən öncə "Muzey işinin əsasları" fənninin öyrənmək vacibdir.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: "Muzey əşyalarının atributikasının və ekspertizası" fənni muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizası fənninin metodlarını, ekspertizanın yaradılması və inkişafı tarixini, atribusiyaya üçün vacib olan mühüm amillərin və terminlərin, muzey əşyalarının atribusiyasında tarixin təyin edilməsi üsullarını, numizmatik, daşışləmə, epiqrafiya materiallarının atribusiyası və ekspertizasını, elmi pasportlaşmanın həyata keçirilməsi metodlarını öyrənən elmidir. Muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizası fənninin əsas məqsədi tələbələrə muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizası problemləri üzrə sərbəst material toplamaq, müasir elmi terminologiyalara yiyələnmək verdişlərini tələbələrə öyrətməkdir.

VII Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar

slərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq ənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çətinliklər var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X Təqvim mövzu planı: Mühazirə 8 saat, 6 saat seminar.

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzuları	Müh.	Sem.
1.	MÖVZU: Muzey əşyalarının atribusiyasının və ekspertizasi fənninin predmeti və vəzifələri Plan: 1.Muzey əşyalarının təyinatının dəqiqləşdirilməsi. 2.Muzey əşyalarının elmi əsaslarla adının və hazırlanma texnologiyasının öyrədilmə metodları. 3.Muzey əşyalarının materiallarının dəqiqləşdirilməsi və uyğun olaraq təsnifatlaşdırılması. 4.Əsas metodlar-təsnifatlaşdırma, sistemləşdirmə və təyinetmə 5.Materiala əsasən tətbiq edilən metodlar. .İncəsənət üçün təsnifata uyğun, arxeoloji materialların atribusiyası və ekspertizası. Mənbə: [1, 225-240 səh.]	2	2
2.	Mövzu: Muzey əşyalarının ekspertizasının tipləri. vizual, texniki-texnoloji, komplekslər Plan: 1.Eksperizanın növləri-tarixi-mədəni, sənətsünaslıq, geoloji, mineraloji, paleontoloji, bioloji, zərgerlik 2.Vizual, texniki-texnoloji, komplekslər. Əşyaların ölçüləri, çəki nisbətləri, əyrləri, forması və digər məsələlərin uyğun olaraq təyin edilmə metodları 3.Muzey əşyalarının hazırlanma texnikası və texnologiyasının təyin edilməsi üçün vacib metodlar. 4.Əşyalarda ola bilən dekor, bəzək və digər əlavələrin simvolikasının izahının elmi əsaslarının təyin edilməsi. Mənbə: [1, səh.256-266; 2, səh.52-90]	2	2
3.	Mövzu: Muzey Əşyalarının atribusiyasında tarixin təyin edilməsi üsulları Plan:	2	2

<p>1.Əşyaların hazırlandığı və istifadə edildiyin tarixin təyin edilmə metodu 2.Parça, xalça, toxuculuq əşyalarının, əmək alətlərinin identifikasiyası və atribusiyasında yaranan problemlər və onların həlli. 3.Bədii daşyonma məktəblərinin materiala görə təyinatı. Daşıqlamada antropomorfizm və onların təyinatı problemləri. 4.Şərq dillərinin paleoqrafik xüsusiyyətlərinə görə epiqrafiya nümunələrinin tarixinin atribusiyası. Mənbə: [1,2,5,7. səh.267-278]</p>		
<p>4. Mövzu: Muzey əşyası statusu daşıyan əşyaların atributasiyası və ekspertizası. Plan: 1.Muzey əşyalarının ümumi vəziyyətinin təyin edilməsində qiymətləndirmə. 2.Muzey işində saxta, oxşatma pullardan istifadə məsələsi. 3.Arxiv sənədlərindən, etnoqrafik sorgulardan, filmotekalardan, teatr sənətinin materiallarından istifadə edərək bəzi əşyaların atribusiyası məsələsinin dəqiq həlli. 4.Muzey işinin atribusiyası və ekspertizasının qanunvericiliyə uyğun olaraq pasportlaşmanın həyata keçirilməsi Mənbə: [1,2,5,7. səh.279-296]</p>	2	

Muzey əşyalarının atributasiyasının və ekspertizası fənninin tədrisində muzey əşyalarının atributasiyasında tarixin təyin edilməsi üsullarını, numizmatik materialların atributasiyası və ekspertizasını, daşıqlama, epiqrafiya nümunələrinin, digər yazılı materialların atributasiyası və ekspertizasını, muzey əşyalarının ümumi vəziyyətinin təyin edilməsi qiymətləndirilməsi öyrənilməlidir. Muzey işinin atribusiyası və ekspertizası fənninin tədrisi prosesində qanunvericiliyə uyğun olaraq pasportlaşmanın həyata keçirilməsi, son 50-100 ilə aid olan və dövlətlər tərəfindən muzey əşyası statusu daşıyan əşyaların atributasiyası və ekspertizası, muzey və mədəni sərvətlərin mahiyyəti analiz edilməli və onların elektron formada təqdimatı həyata keçirilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Muzey əşyalarının atributasiyasının və ekspertizası fənninin predmeti və vəzifələrini ekspertizanın metodlarının yaradılması və inkişafı tarixini araşdırmalı;
- Atribusiyası üçün vacib olan ən mühüm amillərin təyin edilməsini; - muzey əşyalarının atributasiyasında tarixin təyin edilməsi üsullarını mənimsəməli;
- Numizmatik materialların atributasiyası və ekspertizasını; - daşıqlama, epiqrafiya nümunələrinin, digər yazılı materialların atributasiyası və ekspertizasını öyrənməli;
- Muzey əşyalarının ümumi vəziyyətinin təyin edilməsində qiymətləndirməni; muzey əşyalarının qiymətləndirməsi məsələsində atributasiyanın əhəmiyyətini bilməli;
- Muzey işinin atribusiyası və ekspertizası sonunda qanunvericiliyə uyğun olaraq pasportlaşmanın həyata keçirilməsini, son 50-100 ilə aid olan və dövlətlər tərəfindən muzey əşyası statusu daşıyan əşyaların atributasiyası və ekspertizasını dərk etməli;
- Muzey və mədəni sərvətlərin mahiyyətini bilməli və onların elektron formada təqdimatını bacarmalıdır.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

1. Atribusiyası və ekspertizası terminləri və muzey əşyaları
2. Saxsıdan olan artefaktların təyinatında əsas məsələlər
3. Xalça və xalça məhsullarının atributasiyası və ekspertizasında əsas metodlar
4. Şüşə, daş və digər materiallardan olan muzey əşyalarının atributasiyası məsələsi
5. Muzey əşyalarının saxlanma faktorları
6. Bədii daşyonma məktəblərinin məmulatlarının təyin olunması məsələsi (Azərbaycan üzrə)
7. Epiqrafik materialların paleoqrafiyaya görə atributasiyası
8. Epiqrafik materialların hazırlanma və yazı texnologiyasına görə təyinatı
9. Əmək alətlərinin atributasiyasında texnologiya probleminin həlli
10. Yazıların dəqiq təyin edilməsinin əsas metodu

XV. İmtahan sualları:

1. Atribusiyası və ekspertizası terminləri və muzey əşyaları
2. Saxsıdan olan artefaktların təyinatında əsas məsələlər
3. Xalça və xalça məhsullarının atributasiyası və ekspertizasında əsas metodlar
4. Şüşə, daş və digər materiallardan olan muzey əşyalarının atributasiyası məsələsi
5. Muzey əşyalarının saxlanma faktorları
6. Bədii daşyonma məktəblərinin məmulatlarının təyin olunması məsələsi (Azərbaycan üzrə)
7. Epiqrafik materialların paleoqrafiyaya görə atributasiyası

8. Epiqrafik materialların hazırlanma və yazı texnologiyasına görə təyinatı
9. Əmək alətlərinin atribusiyasında texnologiya probleminin həlli
10. Yazıların dəqiq təyin edilməsinin əsas metodu
11. Antropomorfiya məmulatının atribusiyasında elmi əsaslar
12. Numizmatik materialların atribusiyasının özəllikləri
13. Sikkələrin təyin edilməsinə üçtərəfli baxış: təqlidi, saxta və əsil sikkələr
14. Geyim nümunələrinin adlarının dəqiqləşdirilməsində məkan, zaman, cins, texnologiya məsələləri
15. Məişət əşyalarının düzgün atribusiyası və təyinatı
16. Ölkə sərhədlərindən çıxış və girişlərdə muzey əşyalarının düzgün atribusiyası və ekspertizası üzrə mütəxəssislərin rolu
17. Muzey əşyalarının dəqiq adlarının və funksiyasının dəqiqləşdirilməsi metodları
18. Muzey əşyalarındakı bəzək, ornamentika və onların düzgün təyin edilməsi
19. Dünya pul ekvivalentlərinə uyğun muzey əşyalarının qiymətləndirilməsi
20. Muzey əşyalarının pasportlaşdırılmasında dəqiq atribusiyası və ekspertizanın nəticələri
21. Atribusiyada ən son innovasiyaların tətbiqi
22. Ekspertizada ən son innovasiyaların tətbiqi
23. Pasportların tərtibatı və ümumi muzey əşyalarının bankının yaradılması
24. Muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizası fənninin predmeti və vəzifələri
25. Muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizasının metodlarının yaradılması və inkişafı tarixi
26. Muzey əşyalarının ekspertizasının tipləri
27. Atribusiyaya üçün vacib olan ən mühüm amillərin təyin edilməsi
28. Muzey əşyalarının atribusiyasında tarixin təyin edilməsi üsulları
29. Numizmatik materialların atribusiyası və ekspertizası
30. Daşıqlama, epiqrafiya nümunələrinin, digər yazılı materialların atribusiyası və ekspertizası
31. Muzey əşyalarının ümumi vəziyyətinin təyin edilməsində qiymətləndirmə
32. Muzey əşyalarının qiymətləndirməsi məsələsində atribusiyasının əhəmiyyəti
33. Muzey işinin atribusiyası və ekspertizası sonunda qanunvericiliyə uyğun olaraq pasportlaşmanın həyata keçirilməsi
34. Elmi pasportlaşmanın həyata keçirilməsi metodları
35. Muzey atribusiyası və ekspertizası işi və muzey menecerliyi, marketinqi

S/f (Muzey əşyalarının atribusiyası və ekspertizası) fənninin sillabusu 050310 Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasının iclasında təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 1).

Kafedra müdiri : dos. K.F.Mahmudov
Mühazirə müəllimi : dos.M.V.Cəfərov
Seminar müəllimi m.R.R.Sadıxova